

II.

KRISTŮV IMPULS V HISTORICKÉM VÝVOJI *(druhá přednáška)*

Tady, uprostřed klidných hor a s výhledem na podivuhodné jezero, vám chci dnes co nejsrdečněji říci o poselstvích duchovního života, která nás hluboce zajímají. A když navážu na nejnápadnější skutečnost, kterou si mohou uvědomit zvláště ti, kteří se tu sešli, aby navštívili naše přátele z hor, pak je to snad ta, že se řada našich přátel stáhla zpět, možná nikoli do opuštěnosti hor, ale přesto do klidu a spanilosti hor. A když se potom zeptáme: „Jaká základní touha je skryta v našich srdcích, jaké přání?“, potom snad můžeme toto přání shledat přímo spřízněné s dnešní touhou člověka po duchovním životě vůbec. A snad není klamným předpokladem, že i ve světě působí stejná touha jako ta, která přivedla některé až sem - do osamělosti hor.

Buďto člověk ví, anebo tuší, že ve vši přírodě, která nás obklopuje, v lesích a vrcholcích hor, v počasí a vichřici, vládne duchovnost, která je podle výroku významné osobnosti Západu důslednější duchovností než jednání, citění a myšlení člověka. Vždyť musíme tušit, že v lesích, které nás tu obklopují, ve vrcholcích, horách a jezerech, promlouvá duch. A v duchovní vědě si stále více všimáme toho, jak ze všeho, co nás v přírodě obklopuje, ze všeho, co nás nese jako pevná půda, promlouvá duch. Jsme vyhnanci ještě ve starých časech a říkáme si: Pocházíme z duchovní minulosti, jsme dětmi dávných časů. Stejně jako vytváříme svá umělecká díla tak, jak je nám blízké a jak jsme způsobili s nimi zacházet, tak i naši předkové vytvářeli své nástroje. A to, co kolem nás existuje jako přírodní jevy, je produktem práce božských předků v minulých pradávných dobách. Prostoupíme-li se tímto pocitem, pak se veškerá příroda stane postupně tím, čím byla pro celou duchovní vědu ve všech dobách. Stane se pro nás sice májovou, avšak májovou, která je velká a krásná z toho důvodu, že je to dílo božské duchovnosti. A tak když vcházíme do přírody, vcházíme do památníků duchovní práce dávné předzemské doby. Pak se nás zmocní onen velký silný pocit, který může prohloubit cit pro přírodu a prostoupí nás teplem.

Když v duchovní vědě nacházíme svůj cit pro přírodu, musí se nás zmocnit ještě něco jiného - že je to v jistém vztahu výsada, moci zůstat v duchu přírody. Neboť si při tom můžeme, ba dokonce měli bychom si vzpomenout na to, kolika lidem to chybí, jak jim v jejich dnešní inkamaci schází být nablízku stvoření ducha přírody. Kolik duší dnes - zejména v kulturních městech - již nemůže pociťovat nic z tohoto povznášejícího, božsky-duchovního v přírodě! A když pozorujeme přírodu pohledem zostřeným duchovní vědou, víme, jak úzce s ní souvisí to, čemu říkáme mravní život, který je po duchovním životě to nejvyšší, oč musíme v tomto životě usilovat, víme, jak těsně souvisí to, co pociťujeme z přírody, s tím, čemu říkáme mravnost.

Jeví se to možná jako paradox, ale je pravdou, že lidé, kteří ve městě zapominají, jak vypadá zrnko ovsa, žito nebo ječmene, jsou ve svých srdcích bohužel také postupně oddělováni od nejhlubších mravních zdrojů našeho bytí. Když to uvážíme, díváme se sice jako na výsadu, když smíme být blízko zdrojů ducha přírody, pak se nám však tento vjem spojuje sám od sebe s jiným vjemem, potvrzeným duchovní vědou - s pravdou reinkarnace. Zprvu tuto pravdu o opakovaných pozemských životech člověka přijímáme jako článek víry. Ale jak má zůstat duše v dnešní době vzpřímená, když vidíme, jak různými cestami lidé nacházejí dráhu životem, v němž je tak křiklavě vidět všechna rozdílnost, která tak nutně musí prostupovat naši Zemi? Pak snad člověk, který má výsadu stát blízko zdrojům přírody, cítí, že má nejen všechny důvody ke spokojenosti, když smí vědět o pravdách duchovní vědy, ale cítí také všechnu odpovědnost a povinnost vůči poznání duchovního života. Neboť co přinesou duše, mající dnes onu výsadu oddávat se v přírodě míru a zdraví, jako to nejlepší k bráně smrti? Co ze sebe přinesou nejlepšího?

Co pro nás může vyplynout z pohledu na duchovní mocnosti, které jsou nám dnes blíže, než tomu bylo v 19. století? Můžeme tu pochopit zvláště to, že vnáší nejhlubší duši, v našem nejhlubším citění můžeme přenést do následujících inkarnací něco zcela jiného tehdy, když se prostoupíme duchovní vědou, ne když se jí vyhýbáme. Vždyť to, co nám přináší duchovní věda, dnes zajisté nemusíme přijímat jako abstraktní nauku, jako teorii. To, co přijímají naše duše, co se do nich noří jako teorie, je tu k tomu, aby se stalo životem. A tento život pak působí u nejednoho člověka již dnes, již v tomto vtělení, u jiného pak v příštím. Stane se skutečným, bezprostředním životem, životem, o němž můžeme mít představu pouze tehdy, když se oddáme onomu prorockému pohledu, který říká: Kam kráčí tento vývoj? Přečází se všemi svými plody do bezprostředního zevního bytí. A to, co dnes dovedeme pouze říci, pouze vyslovit, pouze vtělit do svých slov, stane se pohledem mladších, pohledem starších, pohledem, který oblažuje.

Všichni, kdo se ještě nemohli přiblížit teplu a světlu duchovní vědy tak, aby k jejím plodům sami dospěli, budou pak vnímat blaženost tohoto pohledu! Všechno, co tvoří zevní osobnost, bude v budoucnu prostupovat oheň, pro něhož bude palivem to, co je dnes pouze teorií. Existuje pouze malá hrstka lidí, kteří chtějí být nositeli všeho, co má v budoucnu plynout ke všem lidem, potřebujících pravé, skutečné plody lidské lásky a lidského soucitu. Duchovní vědu nestudujeme proto, abychom uspokojili sami sebe, nýbrž proto, abychom získali laskavé, žehnající ruce, vlídný pohled, který působí již tím, že září z očí, a abychom šířili všechno, čeho je oko zdrojem - zdrojem všeho, co nazýváme duchovním zřením. Lidé, kteří s takovým smýšlením směji žít v blízkosti přírody, by si měli již nyní všimnout, jak se v současné době všechno mění a stává jiným!

Všechno ve velkém kosmu se totiž stává jiné.

Není správný názor, který říká: Příroda nedělá skoky. V přírodě existují skoky stále: od listu ke květu, od květuk plodu. Když vznikne z vejce kuřátko, je to skok. Není nepravdivější tvrzení než to, že příroda nedělá skoky. Všude jsou skoky, všude existují náhlé přechody. A také my žijeme v době jednoho takového přechodu. Překročili jsme rok, který má velký význam, rok 1899. Rozhraní dvacátého století je významné pro celý kulturní vývoj v důsledku uplynutí toho, co se vžívá z Východu na Západ, co se zde spojuje, aby vzházelo to, co může být přijímáno z přírodního života jako něco oživujícího pro náš nejhlubší duševní život.

Ti, jejichž duch procitl, budou vidět v přírodních dějích nové bytosti. Zatímco člověk, který se ještě nestal jasnovidný, bude prožívat v přírodě i přes všechnu lítost nad nezadržitelně umírajícím stále více cosi obcerstvujícího, bude ten, jehož jasnovidné síly procitnou, vidět vzházet z odumírající přírody nové elementární bytosti. Zatímco v hrubém fyzickém světě bude velký obrat kolem dvacátého století poměrně málo vnímán, duchovně otevřená duše bude vnímat: Časy se mění a my, lidé, máme povinnost připravovat duchovní poznání. Bude stále důležitější takové věci pozorovat a uvědomovat šije. Neboť záleží jen na vůli lidí, zda budou takové věci přijímat pro dobro lidstva, nebo si jich všimát nebudou, což povede k neštěstí.

Tím je naznačeno jedno: Na přelomu dvacátého století se zrodí nová říše přírodních bytostí, které vzejdou jako duchovní zdroj z přírody a budou pro lidi viditelné a vnímatelné. A ještě něco. Lidská duše by byla bezduchá, kdyby nepoznala rašení jara; nastane však něco jiného. Ti, kteří budou schopni prožít jako skutečnost přírody to, co bylo právě vyličeeno, budou tyto dojmy uchovávat zcela jiným způsobem než obyčejnou pamětí.

To, co proti nim bude proudit jako noví elementární duchové - přenesou podobně, jako to činí semena, skrze zimu do jara. To, co se prožívalo na jaře a co se prožívalo na podzim, bylo v minulosti navzájem nezávislé: vyzařování

přírody na jaře i zármutek na podzim. To, co kosmos předává ze své paměti, způsobuje, že z toho, co prožíváme na podzim, něco přenášíme do jara. Když v sobě necháme působit elementární síly podzimu, můžeme pak novým způsobem vnímat to, co nám bude dáno v budoucnu. Všechno bud# v budoucnosti prožito nově, a je naší povinností, abychom se připravovali chápat to pomocí poznání duchovna. Neboť duchovní věda nepřišla n# svět v důsledku libovůle člověka, nýbrž proto, že se na nebesích dějí **nové** věci, které lze vnímat pouze tehdy, když lidé přijímají výsledky duchovního bádání. Proto vstoupilo anthroposofické hnutí do života.

V mravním životě je tomu tak jako v přírodě: i zde prožívá duševní život přeměnu. Dostaví se mnohé, co dnes lidé ještě netuší. Uvedu pouze jeden příklad: Bude přibývat stále více lidí - a bude to zjevné zejména u dětí kteří budou při úmyslu vykonat nějaký čin cítit ve své duši nutnost zklidnění a potřebu naslouchat něčemu, co přichází z duchovního světa. Člověk se setká se skutečností, která bude před jeho očima stát jako vize. Nejprve se ho vlastně tato vize jen jaksi zvláště dotkne. Potom pozná - přiblíží-li se k duchovní vědě - že tato skutečnost je karmickým protějškem jeho právě vykonaných skutků. Tak je duše upozorňována: Musíš pracovat tak, že budeš schopen vejít do vývoje budoucnosti. A ukáže se, že žádný **čin** nezůstane bez účinku; stane se to popudem, který povede náš mravní život. Jsme-li tedy připraveni otevřít své duchovní oči a své duchovní uši tomu co k nám může promlouvat z duchovního světa, noří se postupně do naší duše mravní nutnost jako karma.

Víme, že potrvá dlouhou dobu, než se lidé naučí zřít v duchu. Ale této schopnosti začnou nabývat ve dvacátém století, a po další tři tisíciletí k ní dospěje stále více lidí. Aby se tyto věci mohly uskutečnit, plynou - základě ustanovení duchovního vedení lidstva - hlavní proudy vývoje tak aby mohli lidé stále více pronikat do chápání okultního života, jak to bylo právě podáno.

Existují dva hlavní proudy. První proud je známý jako tak zvaná západní filosofie, v níž pocházejí nejzákladnější pojmy o duchovním světě z nejjistších základů filosofie. Je pozoruhodné, co plyne z přehledu o **tom** k čemu postupně ve vědě západní kultury docházelo. Vidíme, jak se lidé stávají čistě intelektuálními a jak se jiní pohybují na půdě náboženského života, naplnění současně tím, co může poskytovat za vším stojící zření duchovního světa. Ze západní filosofie vidíme všude prýštit duchovní živel. Jmenujme alespoň Vladimíra Solovjeva, ruského filosofa a myslitele skutečného jasnovidce, přestože jen třikrát za svého života mohl nahlédnout do čirého duchovního světa. Poprvé jako devítiletý chlapec, podruh v Britském muzeu a potřetí pod egyptskou hvězdnou oblohou na poušti

v Egyptě. Tady do něj proniklo to, co se dá spatřit pouze jasnovídným pohledem, a co se v něm později vyvinulo jako zření budoucnosti vývoje lidstva. Z této západní filosofie vyvěrá na povrch i to, čeho dosáhli ryzí námahou svého ducha Schelling a Hegel. Stáli tehdy osaměle na výšinách myšlení, a proto je můžeme i my postavit na vrchol, na kterém pak budou stát všichni vzdělanci. Vždyť se o tom všem mluvilo v průběhu posledních staletí, zvláště v posledních čtyřech. Když všechny tyto skutečnosti přehlédneme a zpracujeme je metodami praktického okultismu - a v poslední době se tak stalo - abychom probádali to, co vymudrovaly ryze intelektuální hlavy od Hegela až po Haeckela, vidíme, že také v tomto případě působí okultní síly. A tady docházíme ke zcela pozoruhodnému výsledku. O čisté inspiraci můžeme mluvit právě u těch, kteří se nám tak jeví nejméně. Kdo inspiroval všechny ty duchy, kteří stojí na čisté intelektuální půdě? Kdo rozdmýchal tento duchovní život, který promlouvá z každé knihy až do nejnižších chaloupek? Odkud pochází všechen abstraktní duchovní život v Evropě, veškerý jeho pozoruhodný výsledek?

Všichni přece známe onu velkou událost, o které se ještě zmíním. Kdysi se v domě krále Suddhodany vtělila velká individualita ve vývoji lidstva, jedna z těch, kterou označujeme jménem bódhisattva. Víme, že jí bylo určeno vystoupit k další hodnotě, která následuje po bódhisattvovi. Každý člověk, který vystoupí výš a dospěje až k hodnotě bódhisattvy, se musí v posledním vtělení stát buddhou. Co tato hodnota buddhy znamená? A co znamená zvláště u bódhisattvy, který jako Gautama Buddha dosáhl hodnoty buddhy? Znamená, že se Buddha - a to platí pro každého buddhu - již nemusí na Zemi vtělovat. A tak jako každý buddha, byl i Gautama Buddha vyhlédnut k tomu, aby působil dolů z duchovního světa. Nikdy neměl znovu putovat fyzicky na Zemi, ale to, čeho od vtělení ke vtělení dosáhl, ho činilo schopným působit od té doby dolů do naší pozemské kultury.

První velký čin, který-jak jsem naznačil v Basileji-Buddha učinil jako ryze duchovní bytost, byl ten, že do astrálního těla chlapce Ježíše, jak je zachycen v Lukášově evangeliu, seslal síly, o kterých můžeme ve smyslu průpovědi, vyslované vždy o Vánocích, říci: Zjevují se duchovní bytosti ve výšinách, mír budí v lidech na Zemi, kteří v sobě chovají dobrou vůli.

Dotkne-li se naší duše průpověď, ve které se andělské bytosti v aureole vznášejí nad andělským dítětem, potom musíme vědět, že v oné Ježíšově aureole působí síly nirmanakaji Buddhy¹.

Od té doby se Buddhovy duchovní síly vtělovaly do nejvyšších individualit a jimi prováděných skutečností, o kterých mluví mystérium Golgoty. Jeho síly působí dále také ve světovém proudu západní filosofie. Z duchovního světa se staly popudem k životu, který pronikl až k rozumu a potom zbloudil.

¹ Ve východní vědě označení pro tělo bytosti buddhy, když dosáhl dokonalosti.

Když dnes čteme Leibnize, Schellinga a Solovjeva a ptáme se po tom, jak byli inspirováni, můžeme si odpovědět, že tomu bylo prostřednictvím bytosti, která se narodila v Suddhodanově paláci, postoupila od bódhisattvy k buddhovi a potom nezištně působila dále tak, že se na Západě v určitých dobách Buddhovo jméno ani neuvádělo. O bódhisattvovi, který se stal buddhou, se nezmiňuje ani Goethe! Víte ale, že přesto žije ve všem. Našel mnoho porozumění i přesto, že žije v západní literatuře dál beze jména. Tyto skutečnosti znal i středověk, ale podával je jinak.

V osmém století žil Jan z Damašku, který napsal knihu ve formě románu. O čem? Vypravuje v ní, že kdysi žil významný učitel, jenž se stal učitelem Josafatovým; učil ho, co je tajná nauka a co jsou velké křesťanské pravdy. A když toto vyprávění pronikneme, najdeme v něm pravdy, vztahující se k uvedeným skutečnostem. Sledujeme-li je, můžeme je nalézt také v buddhistické literatuře. V jedné legendě se vypráví, že Buddha žil dále, ovšem nikoli v pozemské podobě člověka, nýbrž ve zvířecí podobě zajíce. A tak jednou šel jeden bráhman a natrefil na zajíce - jenž byl Buddhovým převlekiem - hořekoval před ním o velké bídě venkovského lidu. A tu Buddha sám připravil oheň, na kterém se upekł, aby lidstvu pomohl. Bráhman ho vzal a přenesl ho na Měsíc. Jestliže víme, že Měsíc je symbolem věčné moudrosti, která žije v hrudi člověka, pak vidíme, že v dávných legendách bylo předáváno a vysvětlováno vědomí o Buddhově oběti.

Co je Buddhovým úkolem ve světě ducha? Jeho úkolem je neustále v našem srdci roznécovat ony síly, které mohou být zdrojem vznešené moudrosti. Musíme se naučit chápat tento proud, který protéká naším světem; je to proud Buddhův. Je také reprezentován formou, která protéká naším stoletím, i když již více abstraktně. Musíme se ale snažit poznávat okultní význam každé duchovní formy. K tomuto proudu se řadí jiný, který započal mystériem Golgoty a spojil se s Buddhovým proudem v nutný celek, a který rovněž musíme v pozemském životě přijmout. Tento proud, jenž vychází z Golgoty a na němž se musejí podílet všichni lidé, prostupuje člověka nejen vnitřně, ale prostupuje i celé naše pozemské jsoucno.

Zatímco Buddhův proud se - stejně jako každý jiný směr - dotýká nás všech jakožto lidí, má Kristova bytost charakter kosmický. Všichni bódhisattvové náležejí k individualitám, které prodělávají život zděna Zemi, patří k ní. Kristova individualita přichází ze Slunce a sestupuje na Zem teprve s Janovým křtem; ve fyzickém těle Ježíše z Nazaretu dlí pouze tři roky. Charakteristické na Kristově individualitě je, že jí bylo určeno působit

v pozemském světě pouze po tři roky. Je to stejná bytost, na kterou poukazoval Zarathustra, nazýváje ji Ahura Mazda, která stojí za viditelným Sluncem; stejná bytost, kterou zvěstovali svatí říšiové i o které mluvili Řekové jako o bytosti, jež je základem plerómatu. Je to bytost, která se od doby, co její krev vytékala na Golgotě, postupně stávala Duchem naší Země, její aurou. Prvním, kdo ji směl takto zřít, aniž k tomu byl bezprostředně podnícen fyzickou událostí, byl Pavel.

K tomuto všemu došlo událostí na Golgotě, která vnesla do našeho pozemského vývoje zcela jiný vývoj skutečností. Všechno, co tu existovalo předtím, přijalo vlivem rozmanitých náboženství nejrůznější formy. To, co sem působilo z Buddhova náboženství - tím, že Buddhova bytost zářila do astrální aury Ježíše, i to, co jsem vyprávěl: že z přírody pozná a pocítí duše cosi nového - neznamená nic jiného, než že právě tak Kristova individualita sestoupila prostřednictvím křtu do fyzického těla a prodlévala v něm až do události na Golgotě, čímž se stala fyzickou událostí na fyzické úrovni, a že začne nyní nově působit v éterém světě. Můžeme tedy mluvit o fyzickém vtělení při události Janova křtu až po Golgotu, a nyní o éterém znovuoživení.

Tím, že člověk vytváří éterem tělo, také pod vlivem podzimních dojmů, které člověk do sebe vetkává, stává se éterem Kristus vnímatelný. Proč tu byl fyzický Kristus? Proto, aby se člověk mohl vyvíjet stále výše, aby pak mohl dospět ke schopnosti stále více postřehovat Krista v éteričnu.

Můžeme tedy říci, že jsme v této přednášce vyšli od oněch elementárních duchů, kteří jsou činní v přírodě, až k oněm zvláštním vizím, které nás uschopňují k tomu zastavit se ve svém konání a naslouchat vnitřnímu slovu. Všechny tyto předestřené události, soustředěné kolem určitého středu, vedou k tomu, aby lidé, kteří se správným způsobem vpravují do duchovního světa - a zde nemyslím duchovně školené jasnovidce, kteří mohou Krista nacházet neustále, ale lidí v jejich přirozeném vývoji - mohli zřít Krista jako éterem jev. Jeho, který bude do dění světa zasahovat ze světa éteremého. Vidíme, jak jsou všechny tyto události soustředěny kolem budoucí Kristovy události. A když vezmeme celý duchovní vývoj v jeho sledu, vidíme: Buddha v ohni obětující se lásky je inspirátorem naší duchovní vědy.

Ti lidé, kteří pozorně čtou drama „Zkouška duše“², kterou jsem mohl uvést v Mnichově, a kteří vnímají, kde spočívají všechny tajuplné síly, poukazující na to, co je v přírodě kolem nás, lidé, kteří sledují moudrost budoucna - i když moudrost budoucna je často pošetilostí přítomnosti, tak jako moudrost přítomnosti je pošetilostí budoucna - postřehnou, že bude existovat Kristovým impulsem prostoupená chemie, botanika a mnohé jiné vědy. Základem v nich nebudou jalové molekuly. Všechno, co je obsaženo v přírodě, pochází z ducha.

² Druhé ze čtyř moderních dramát Rudolfa Steinera, premiéra - Mnichov léto 1911. Viz: Čtyři mystcrijní dramata (1910-1913), GA 14.

Květina je nejen étemou bytostí, ale touto květinou také zvenčí proniká duch do země. Všechny tvary, rašící tu ze země, nám projevují nejvyšší smysl. Poznáváme je nejen prostřednictvím víry, nýbrž buďme vědoucími.

Tak jsme ve své duši poznali druhý proud, který se máspojit s proudem prvním. Příští léta přinesou Zemi mnoho překvapivého. Ve všech událostech, které budou takto zjevné, můžeme vnímat Kristův princip, zatímco Buddhův impuls budeme vnímat převážně vnitřně. Ujasnit si tyto souvislosti proto můžeme jen pochopením oněch vznešených opatření, která jsou uskutečňována duchovním vedením světa, tím, že můžeme sledovat Kristův impuls, který v historickém vývoji převádí jednu individualitu do druhé. Čím může myslící člověk uspokojit svou touhu po poznání ze způsobu myšlení Západu, zastupovaném například Galileim, nebo Východu, vyjadřovaném Vladimírem Solovjevem? Vidíme-li to, pak poznáme, jak objektivně působí Kristův impuls. Tak můžeme vidět Kristův impuls i ve všem tom, co se děje všude ve světě.

V příštích kulturních epochách bude uskutečněno něco velkého. To, co bylo ve čtvrté epoše pouhým snem velkého mučedníka Sokrata, stane se skutečností. Jaký byl tento velký Sokratův impuls? Chtěl, aby ten, kdo prožívá mravní zákon tak, že jej celého uchvacuje, také příslušným způsobem jako mravní člověk jednal. Uvažme, jak velmi jsme tomu ještě vzdáleni, vezmeme-li v úvahu, jak mnoho lidí říká: Musí se to stát! - Ale jak málo je těch, kteří mají k činu vnitřní sílu, silnou morálku! To, aby byly morální nauky formulovány tak jasně a morální city vyvíjeny s takovou jistotou, že nebude existovat nic, o čem bychom věděli, aniž bychom současně neměli impuls to s nadšením vykonat, to, aby byl tento impuls v lidských duších nejen uznáván, ale aby v nich také dozrával, aby neexistovala jiná možnost, než že se morální impuls stane také činem, to závisí na tom, aby se lidé vžívali do dvou zmíněných duchovních proudů. Potom bude pod jejich vlivem dozrávat stále více lidí, kteří budou schopni pokročit od pocítování, od morálního poznávání, od morálního impulsu k činu.

Co v lidstvu způsobuje, že se tyto dva proudy spojují, aby mohl být Kristus z nitra uchopen Buddhou? Je to způsobeno tím, že hodnota bódhisattvy nezůstala nikdy nenaplněna. V okamžiku, kdy se bódhisattva stal buddhou, dospěl k hodnotě bódhisattvy jiný. Byla to ona individualita, o které víme, že žila asi sto let před Ježíšem z Nazaretu jako esenský. Byla to osobnost, která byla bohužel pomlouvána a zneuznána například spisovatelem Celsem, zvláště však Haeckelovými „Záhadami světa“. Tato

osobnost působila celé století před mystériem Golgoty a je známá jako Ješu ben Pandira, který se stal jedním ze vtělení bódhisattvy, následníkem Gautama Buddha. Jako bódhisattva bude ještě působit tři tisíce let, a pak, pět tisíc let po osvícení Buddha pod stromem bódhi, se stane rovněž buddhou. Každý skutečný okultista ví, že pět tisíc let po osvícení Gautama Buddha pod stromem bódhi se stane individualita bódhisattvy buddhou Maitréjou. Do té doby se ještě bude vtělovat častěji. A po pěti tisíci letech vyvstane nauka buddhy Maitréji, buddhy dobra, kdy bude to, co bude vysloveno, současně působit morálně. Slova, která by vylíčila toto působení, nemají nyní ještě přiměřenou sílu. Může to být zřeno jedině v duchovním světě, a aby to člověk mohl přijmout, musí k tomu teprve dozrát. Zvláštností buddhy Maitréji je, že musí jistým způsobem napodobovat to, co se stalo událostí na Golgotě.

Víme, že Buddhova individualita vstoupila do Ježíše z Nazaretu, a pouze ještě zvenčí zasahuje do vývoje Země. Každý bódhisattva, který se jednou stane buddhou, má na Zemi osud, který zná každý opravdový okultista: v určitém vztahu jsou ve svém mládí neznámými lidmi. Ti, kteří o nich něco vědí, je snad znají jako nadané lidi, avšak nevidí, že je prostupuje bytost bódhisattvy. Tak tomu bylo vždy a tak tomu bude také ve dvacátém století. Bódhisattva se pozná pouze v době mezi třicátým a třicátým třetím rokem - stejná doba jako mezi křtem v Jordánu a Golgotou. Tehdy se uskuteční přeměna člověka, který potom svoji individualitu až po určitý stupeň obětuje a bude přebývat v individualitě jiné, stejně jako individualita Ježíšova umožnila vstoupit Kristu.

Inkarnace bódhisattvů, budoucích buddhů Maitréjů, vystupují v neznámých lidech. Působí jako jednotlivci svou vlastní silou. Buddha Maitréja bude také působit vlastní silou proti minění vůdčích osobnosti lidstva. V mládí zůstane neznámý. A když ve třicátém roce obětuje svoji individualitu, bude vystupovat tak, že v jeho slovech bude morálně působit to, co bude zvěstovat. Po pěti tisíci letech, kdy byl Buddha osvícen pod stromem bódhi, vystoupí jako jeho následovník k hodnosti buddhy a bude nositelem morálně působícího slova. Nyní říkáme: „Na prapočátku bylo Slovo.“ Potom budeme moci říkat: „V **buddhovi Maitréjovi** je nám dán největší učitel, který se objevil, aby lidem objasnil Kristovu událost v jejím úplném rozsahu.“ -Zvláštní na něm bude to, že jako největší učitel, poskytne nejvelebnější Slovo, nejvyšší Slovo.

Protože jsou tak často nesprávně chápány ony velké skutečnosti, které by se měly správným způsobem vnášet do světa, musíme se pokoušet připravovat se na to, co má nastat. A chceme-li se přiblížit duchu tam, kde k nám duch přírody promlouvá také mravně, můžeme si říci: „Veškerá duchovní věda je v určitém vztahu přípravou k pochopení takových slov, která byla o minulé události řečena, když jsme mluvili o proměnách dob.“ Od okamžiku, kdy Jan zvěstoval Krista, nastaly nové doby. Vzhledem k nim je nutné, aby se naše mysl změnila; mluvit o

nich však smíme v jistém smyslu i dnes. Mysl člověka se však musí změnit tak, aby to nebylo na škodu velkým kulturním prostředkům, které nastoupí v zevním světě, ale i tak, aby v duši člověka zbývalo něco i pro pohlížení do duchovních světů, které se budou hlásat novým způsobem právě v době, v níž žijeme. Zda se zde v tomto životě něco z toho stane viditelné, zda před branou smrti nebo při novém zrození - tento nový svět nejen uvidíme, nýbrž z něj budeme působit. A to nejlepší, co v nás často je, bude působit tím, že do nás od bran smrti, z druhého světa budou bytosti tyto síly vysílat. A tyto síly můžeme vysílat i my, kráčíme-li branou smrti tak, že zde získáme to, co poznáváme jako nutnou změnu pro naši dobu a o čem jsem si dovolil vám dnes něco říci.

Rudolf Steiner